УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

25.08.2020.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
„Чехословачки језик – пример утицаја политике на језичку ситуацију"
КАНДИДАТА мастера Марка Стојановића
И МЕНТОРА доц. др Далибора Соколовића

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

- **Датум и орган који је именовао Комисију**

Одлуком бр. 1483/1 од 26.06.2020. Наставно-научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је Комисија за оцену подобности докторанта **мастера Марка Стојановића** и теме докторске дисертације под називом **„Чехословачки језик – пример утицаја политике на језичку ситуацију"**

- Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан Комисије запослен:

1. др Јаромир Линда, ванредни професор, бохемистика, 2014, Филолошки факултет Универзитета у Београду, (председник Комисије);

2. др Корнелија Ичин, редовни професор, русистика, 15.07.2009, Филолошки факултет Универзитета у Београду;

3. др Јасна Ухларик, доцент, словакистика, 23.12.2016, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду.

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Кандидат у својој биографији наводи следеће податке: Марко Стојановић је рођен 28. јануара 1985. године у Београду, где је стекао основно и средње образовање. Од 2012. до 2016. године је студирао на Филолошком факултету у Београду, на студијској групи за словачки језик и књижевност коју је завршио са просечном оценом 9, 58. Мастер студије на Филолошком факултету у Београду је похађао од 2016. до 2017. године и завршио их са просечном оценом 9,67, одбранивши мастер рад под називом *Генеза рестриктивности словачке језичке легислативе*. У периоду од октобра 2017. године обавља дужност сарадника у настави на студијској групи за словачки језик на Катедри за славистику Филолошког факултета у Београду, изводећи вежбе из предмета Словачки језик на свим годинама студија. Додатне филолошке квалификације стицао је студијским боравцима у Словачкој (Братислава) и Немачкој (Будишин). Превео је неколико књига из разних области са енглеског на словачки и српски, као и са словачког на српски језик.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. Бункер и трезор: филмска цензура у Југославији и Чехословачкој // Зборник Матице српске за славистику. – ISSN 0352-5007. – 96 (2019), стр. 307-327.

2. Словачки језички закони после 1989. године // Славистика. – ISSN 1450-5061. – XXIII/2 (2019), стр. 91-100.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, Комисија сматра да кандидат мастер Марко Стојановић **испуњава све услове за израду докторске дисертације.**

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложен **др Далибор Соколовић, доцент** Филолошког факултета у Београду, Катедра за славистику (ужа научна област: Словакистика; година избора у звање: 2015).

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

1. *Wo rěcnej politice we Łužycy*, Славистика 8 (2004), 85–90.
2. *О Пољацима из Војводине из еколингвистичке перспективе*, Zeszyty Łużyckie 50 (2016), 255–272.
3. *Демографске, социјалне и географске карактеристике као фактор одржавања словенских мањинских језика*, Зборник Матице српске за славистику 91 (2017), 231–242.
4. *Језичка лојалност и етничка солидарност корисника словачког језика у Војводини*, Јужнословенски филолог LXXIII/1-2 (2017), 155–169.
5. *Спољашња историја језика као сегмент еколингвистичког описа лужичкосрпске језичке заједнице*, Славистика 21 (2017), 380–389.
6. *У потрази за новом парадигмом језичке политике и планирања мањинских словенских језика*, Српска славистика I. Радови српске делегације на XVI међународном конгресу слависта, Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2018, 381–397.
7. *O srpskoj jezičkoj politici tokom dva veka državnosti Srbije*, Od moravských luk k balkánským horám. Václavu Štěpánkovi k šedesátinám, Brno: Matice moravská, 2019, 309–318.
8. *Преглед историје словачког стандардног језика*. Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2020.

Комисија сматра да др Далибор Соколовић, доцент, испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област словакистика.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА **:**

1. формулације назива тезе (наслова)

Комисија закључује да је радни назив тезе „Чехословачки језик – пример утицаја политике на језичку ситуацију” прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. предмета (проблема) истраживања

Опис теме:

Три основна питања која се овим истраживањем постављају су: а) у којој мери су на језичку ситуацију утицале политичке околности и историјски контекст, б) на који начин је могло да опстане јединство заједничког књижевног језика Чеха и Словака и в) у ком су односу чешки и словачки стандардни језици били према политички прокламованом чехословачком језику. Иако је чехословачки први службени језик прве Чехословачке Републике, овај појам је најпре означавао чешки језик, прво у словачком контексту као језик Краљичке библије, словакизовану верзију истог језика и напослетку, чешки и словачки језик као засебне и кодификоване језике. Чешки језик је у словачком простору позицију престижног дипломатског, административног и књижевног језика стекао још у 14. веку; његов статус су постепено потврђивали и ојачавали хусити и Карлов универзитет основан 1348. године који су похађали готово сви учени људи са простора данашње Словачке. Тенденције одвајања словачког од чешког почињу током 16. века, када такозвани културни западнословачки почиње да истискује чешки на територији данашње западне Словачке. Управо на наслеђу култивисаног западнословачког Антон Бернолак издавањем *Критичке расправе о словенским (словачким) словима* 1787. године *(Dissertatio philologico-critica de literis Slavorum)* започиње процес одвајања од чешког језика који ће његови чешки савременици видети првенствено као разбијање политичког савеза између Чеха и Словака. Различите концепције чехословакизма (Долежал, Добровски, Колар, Палкович, Шафарик и др), и то пре свега као језичке узајамности Чеха и Словака на основу које је на крају ипак створена заједничка држава би требало да покажу у којој мери је веза између Чеха и Словака била одржива. За истраживање је од пресудне важности однос чешких интелектуалаца према овом проблему (један од њих је и Томаш Масарик, будући први председник Чехословачке).

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидат је приложио библиографију од 75 библиографских јединица релевантних за истраживање.

1. Agnew, Hugh LeCaine. 1992. Czechs, Slovaks, and the Slovak Linguistic Separatism of the Mid-Nineteenth Century (pp. 21–37). In: John Morison, ed. *The Czech and Slovak Experience: Selected Papers from the Fourth World Congress for Soviet and East European Studies, Harrogate, 1990*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan.
2. Augustín, Marko and Martinický, Pavol. 1995. *Slovak-Hungarian Relations: History and the Present in Facts*. Bratislava: Slovenská spoločnosť na obranu demokracie a humanity.
3. Babejová, Eleonóra. 2003. *Fin-de-Siècle Pressburg: Conflict and cultural coexistence in Bratislava 1897–1914* (Ser: East European Monographs, vol. 617). Boulder CO: East European Monographs (distributed by Columbia University Press, New York).

4. Bakoš, Ľudovít. 1957. *Ľudovít Štúr ako vychovávateľ a bojovník za slovenskú školu. Školské pomery na Slovensku v tridsiatych až päťdesiatych rokoch 19. storočia.* Bratislava.
5. Barta, Róbert. 2003. The Hungarian-Slovak Population Exchange and Forced Resettlement in 1947 (pp. 565–574). In: Steven Béla Várdy and Hunt T. Tooley, eds. *Ethnic Cleansing in Twentieth-Century Europe*. Boulder CO: Social Sciences Monographs (distributed by Columbia University Press, New York).
6. Boia, Lucia. 1977. *Relationships Between Romanians, Czechs and Slovaks (1848–1914)* (Ser: Bibliotheca Historica Romaniae, vol. 54). Bucharest: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
7. Bombík, Svetoslav: Das Slawenthum… ako Štúrovo odmietnutie západu. In: *Štúr, Ľudovít: Slovanstvo a svet budúcnosti*. Bratislava.
8. Bradley, John F. N. 1984. *Czech Nationalism in the Nineteenth Century* (Ser: East European Monographs, vol. 157). Boulder CO: East European Monographs (distributed by Columbia University Press, New York)
9. Brock, Peter. 1976. *The Slovak National Awakening: An Essay in the Intellectual History of East Central Europe*. Toronto and Buffalo: University of Toronto Press.
10. Brock, Peter. 2002. *Slovenské národné obrodenie 1787–1847. K vzniku modernej slovenskej identity*. Bratislava: Kalligram.
11. Chaszar, Edward. 1982. Trianon and the Problem of National Minorities (pp. 479–490). In: Béla K. Király, Peter Pastor, and Ivan Sanders, eds. *War and Society in East Central Europe* (vol. 6: Essays on World War I: Total War and Peacemaking. A Case Study on Trianon) (Ser: Atlantic Studies, vol. 15; East European Monographs, vol. 105). Boulder CO: Social Science Monographs (distributed by Columbia University Press, New York)
12. Chászár, Edward. 2003. Ethnic Cleansing in Slovakia: The Plight of the Hungarian Minority (pp. 559–564). In: Steven Béla Várdy and Hunt T. Tooley, eds. *Ethnic Cleansing in Twentieth-Century Europe*. Boulder CO: Social Sciences Monographs (distributed by Columbia University Press, New York).
13. Czambel, Samuel. 1901. O spisovnej reči slovenskej (300-310). In: *Slovenské pohľady*, roč. 21.
14. Cornwall, Mark. 1994. The Struggle on the Czech-German Language Border, 1990–1940 (pp. 914–951). *The English Historical Review*. vol. 433.
15. Daneš, František et al., eds. 1997. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia.
16. Deák, Ladislav. 1996. *Hungary's Game for Slovakia*. Bratislava: Veda.
17. Doruľa, Ján. 1995. On the Slovak Language and Historical Development (pp. 41–46). In: Pavol Števček, ed. *Slovaks & Magyars: Slovak-Magyar Relations in Central Europe*. Bratislava: Správa kultúrnych zariadení MK SR pre Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky.
18. Eckert, Eva, ed. 1993. *Varieties of Czech: Studies in Czech Sociolinguistics*. Amsterdam: Rodopi.
19. Ferko, Jerguš. 2004. *Maďarské (seba)klamy*. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej.
20. Gromada, Thaddeus V. 1969. Pilsudski and the Slovak Autonomists (pp. 445–462). *Slavic Review*. vol. 3.
21. Hannan, Kevin. 1993. The Language Question in 19th-Century Moravia (pp. 116–125). *Czechoslovak and Central European Journal*. vol. 2
22. Hattala, Martin. 1852. Krátka mluvnica slovenská. Prešpork.

23. Herrity, Peter. 1973. The Role of the Matica and Similar Societies in the Development of the Slavonic Literary Languages (pp. 368–386). *Slavonic and East European Review*. vol. 51, No. 124.
24. Hodža, Milan. 1920. *Československý rozkol. Príspevky k dejinám slovenčiny*. Turčiansky Svätý Martin.
25. Hroch, Miroslav. 1999. *Na prahu národní existence. Touha a skutečnost*. Praha
26. Janos, Andrew C. 1997. *Czechoslovakia and Yugoslavia: Ethnic Conflict and the Dissolution of Multinational States* (Ser: Exploratory Essays, vol. 3). Berkeley CA: International and Area Studies, University of California at Berkeley.
27. Jánský, L. M. 1939. *Hovorme správne po slovensky!* Trnava: Spolok sv. Vojtecha
28. Jánský, L. M; Ormis, Ján V; and Kotvan, Imrich. 1940. *K súčasným i historickým otázkam slovenského jazykového purizmu* (Ser: Linguistica Slovaca, vol. 6). Bratislava: Slovenská učená spoločnosť.
29. Jelinek, Yeshayahu. 1982. The Treaty of Trianon and Czechoslovakia: Reflections. In: Béla K. Király, Peter Pastor, and Ivan Sanders, eds. *War and Society in East Central Europe* (vol. 6: Essays on World War I: Total War and Peacemaking. A Case Study on Trianon) (Ser: Atlantic Studies, vol. 15; East European Monographs, vol. 105). Boulder CO: Social Science Monographs (distributed by Columbia University Press, New York)
30. Johnson, Owen V. 1985. *Slovakia 1918–1938: Education and the Making of a Nation* (Ser: East European Monographs, vol. 180). Boulder CO: East European Monographs (distributed by Columbia University Press, New York).
31. Kačala, Ján. 2001. *Spisovná slovenčina v 20. staročí*. Bratislava: Veda.
32. Kerner, Robert Joseph, ed. 1940. *Czechoslovakia: Twenty Years of Independence*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
33. King, Jeremy. 2002. *Budweisers into Czechs and Germans: A Local History of Bohemian Politics, 1848–1948*. Princeton and Oxford: Princeton University Press
34. Kodajová, Daniela. 2005. *Mýty naše slovenské*. Bratislava.
35. Kolesár, Peter, ed. 2003. *Česko-slovenské vztahy deset let po rozpadu federace*. Brno: Masarykova univerzita and Mezinárodní politologický ústav.
36. Kollár, Karol. 1994. The Idea of Nation in the Work of Milan Hodža (pp. 61–76). In: Tibor Pichler and Jana Gašpariková, eds. *Language, Values and the Slovak Nation* (Ser: Slovak Philosophical Studies, vol. 1). Washington DC: Paideia Press and The Council for Research in Values and Philosophy.
37. Korbel, Josef. 1977. *Twentieth-Century Czechoslovakia: The Meaning of its History*. New York: Columbia University Press.
38. Kostický, Bohuš. 1963. Zrušenie Matice slovenskej a ďalšia maďarizácia (pp. 168–184). In: Július Mésároš and Miroslav Kropilák, eds. *Matica slovenská v našich dejinách*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
39. Kováč, Dušan. 1997. *Slováci a Česi. Dejiny*. Bratislava: Academic Electronic Press.
40. Kováč, Dušan. 2002. The Slovak Political Agenda in the 19th and Early 20th Century (pp. 93–110). In: Sabrina P. Ramet et al., eds. *Nations and Nationalisms in East-Central Europe, 1806–1948. A Festschrift for Peter F Sugar*. Bloomington IN: Slavica.
41. Krajčovič, Rudolf and Žigo, Pavol. 1999. *Priručka k dejinám spisovnej slovenčiny*. Bratislava: Univerzita Komenského.
42. Krekovič, Eduard; Mannová, Elena; and Krekovičová, Eva, eds. 2005. *Mýty naše slovenské*. Bratislava: Academic Electronic Press.

43. Maxwell, Alexander. 2006. Why the Slovak Language Has Three Dialects: A Case Study in Historical Perceptual Dialectology (pp. 385–414). *Austrian History Yearbook*. vol. 37, Spring, 2006.
44. Maxwell, Alexander. 2007 [Ms]. *Choosing Slovakia: Slavic Hungary, the Czech script, and unintended nationalism*.
45. Maxwell, Alexander. 2008. Ján Kollár's Literary Nationalism (1-67). In: *Kolláar, Ján: Reciprocity between the Various Tribes and Dialects of the Slavic Nation*. Ed. Alexander Maxwell, Bloomington, Indiana.
46. Martinkovič, Marcel. 2015. Slovanstvo, Európa a Rusko v myslení Ľudovíta Štúra 100-1149. In: Macho, Peter – Kodajová, Daniela a kolektív: *Ľudovít Štúr na hranici dvoch vekov. Život, dielo, doba verzus historická pamäť*. Bratislava
47. Mezihorák, František, 1994. *Moravský extrémní regionalismus a pokus o Velké Slovensko (1938–1939)* (Ser: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Paedagogica Series Monographica, vol. 15). Olomouc: Univerzita Palackého.
48. Musil, Jiří, ed. 1995. *The End of Czechoslovakia*. Budapest, London, and New York: Central European University Press.
49. Neudorfl, Marie L. 1992. Slovakia in the Czech Press at the Turn of the Nineteenth and Twentieth Centuries (pp. 38–61). In: John Morison, ed. *The Czech and Slovak Experience: Selected Papers from the Fourth World Congress for Soviet and East European Studies, Harrogate, 1990*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan.
50. Nocentini, Alberto. 2002. *L' Europa linguistica: Profilo storico e tipologico*. Florence: Le Monnier.
51. Nolte, Claire E. 2002. *The Sokol in the Czech Lands to 1914: Training for the Nation*. New York: Palgrave Macmillan
52. Osuský, Stephen. 1943. *Beneš and Slovakia*. London: Pravda.
53. Ouředník, Patrik. 2005. *Šmírbuch jazyka českého. Slovník nekonvenčnì češtiny*. Prague: Paseka
54. Palickar, Stephen Jospeh. 1948. *Slovakia: From Hungarian Despotism to Atheistic Czech Communism*. Cambridge MA: The Hampshire Press.
55. Pauliny, Eugen. 1971. *Dejiny spisovnej slovenčiny* (vol. 1: Od začiatkov až po Ľudovíta Štúra). Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
56. Pichler, Tibor. 1994. The Idea of Slovak Language-Based Nationalism (pp. 35–46). In: Tibor Pichler and Jana Gašpariková, eds. *Language, Values and the Slovak Nation* (Ser: Slovak Philosophical Studies, vol. 1). Washington DC: Paideia Press and The Council for Research in Values and Philosophy.
57. Pichler, Tibor. 2011. Západ a Východ v etnickom romantizme Ľudovíta Štúra (31-47). In: Pichler, Tibor: *Etnos a polis. Zo slovenského politického myslenia*. Bratislava.
58. Píšová, D. 1997. Výuka češtiny v rakouské monarchii od poloviny 18. do poloviny 19. století (pp. 92–97). *Naše řeč*. vol. 80.
59. Porák, Jaroslav. 1979. *Chrestomatie k vývoji českého jazyka (13.-18. století)*. Prague: Státni pedagogické nakladatelství.
60. Pynsent, Robert B. 1994. *Questions of Identity: Czech and Slovak Ideas of Nationality and Personality*. Budapest, London and New York: Central European University Press.
61. Ráček, Blažej. 1933. *Československé dějiny*. Prague: Ladislav Kuncíř
62. Ripka, Ivor. 1993. Some Aspects of the Relationship Between Czech and Slovak (pp. 276–285). In: Eva Eckert, ed. *Varieties of Czech: Studies in Czech Sociolinguistics*. Amsterdam: Rodopi.

63. Rychlik, Jan. 1995. From Autonomy to Federation, 1938–1968 (pp. 180–200). In: Jiří Musil, ed. *The End of Czechoslovakia*. Budapest, London, and New York: Central European University Press.
64. Seton-Watson, Robert William. 1915. *The Future of Bohemia: A Lecture Delivered at King's College, London, in Honour of the Quintcentenary of John Hus*. London: Nisbet
65. Seton-Watson, Robert William. 1922. *The Historian as a Political Force in Europe*. London: School of Slavonic Studies in the University of London, King's College.
66. Seton-Watson, Robert William. 1965. *A History of the Czechs and Slovaks*. Hamden CT: Archon Books.
67. Short, David. 1996. The Use and Abuse of the Language Argument in Mid-Nineteenth Century 'Czechoslovakism': An Appraisal of a Propaganda Milestone (pp. 40–65). In: Robert B. Pynsent, ed. *The Literature of Nationalism: Essays on East European Identity*. London: Macmillan in association with the School of Slavonic and East European Studies, University of London.
68. Skilling, H. Gordon. 1992. Masaryk: Religious Heretic (pp. 62–88). In: John Morison, ed. *The Czech and Slovak Experience: Selected papers from the Fourth World Congress for Soviet and East European Studies, Harrogate, 1990*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan.
69. Šmahel, František. 1969. The Idea of the "Nation" in Hussite Bohemia: An Analytical Study of the Ideological and Political Aspects of the National Question in Hussite Bohemia from the End of the 14th Century to the Eighties of the 15th Century (pp. 143–247 and 93–197). *Historica*. Nos. 16–17.
70. Sobota, Emil. 1929. *Republika národní či národnostní*. Praha: ČIN
71. Steier, Louis. 1920. *There Is No Czech Culture in Upper Hungary*. Budapest: Ph Wodianer & Sons.
72. Tibenský, Ján. 1958. *Juraj Papanék – Juraj Sklenár. Obrancovia slovenskej národnosti v XVIII. storočí*. Martin.
73. Trávníček, František. 1924. *O českém jazyce*. Prague: Melantrich.
74. Trylčová, Elena. 1962. *Anton Bernolák (1762–1813)* (Ser: Popularizácia klasického dedičstva). Martin: Matica slovenská.
75. Vážný, Václav. 1931. *Pravidlá slovenského pravopisu s abecedným pravopisným slovníkom*. Prague: Štátne nakladateľstvo and Turciansky Svätý Martin: Matica slovenská.

Циљеви истраживања

Циљ овог научног рада је свеобухватни приказ утицаја политике на језичку ситуацију у чешком и словачком контексту у периоду од краја 18. века до усвајања језичког закона 1920. године којим је чехословачки постао „официјелни“ и „државни“ језик на територији новоформиране Чехословачке Републике. У наведеном периоду су чешки и словачки језик прошли кроз неколико фаза кодификације, при чему је од посебне важности за односе између ова два народа била чињеница да су се Словаци од Чеха одвојили (разбили јединство књижевног језика) већ крајем 18. века, када је покренут процес кодификације словачког језика.

Анализа ће бити усмерена и на проверу валидности хипотезе да је писана форма језика инструмент којим се постиже национална кохезија (Томаш Камусела), околности у којима су настајале кодификације словачког језика као и однос чешких лингвиста и интелектуалне елите према тим процесима. Све ове тежње ћемо покушати да представимо у контексту времена, и то као колективних и, што је можда још значајније, личних

аспирација појединаца, њихову мотивацију, односе, полемике, сукобе и разрешења. Стога ће подробно бити анализиране личности, деловање и мотивација Антона Бернолака, Људовита Штура, Мартина Хатале, Михала Милослава Хоџе и Самуела Цамбела на словачкој страни, односно Јозефа Добровског и Јозефа Јунгмана и других на чешкој страни. С обзиром на улогу коју су одиграли, биће представљене и испитане концепције чехословачке узајамности Јана Колара и Павола Шафарика, који су у тренуцима када је Штур одлучио да за основицу словачког језика одабере средњесловачки дијалекат као „најчистији“ (најмање контаминиран утицајима других језика, и то пре свега чешког) мобилизовали словачку и чешку интелектуалну заједницу у напору да докажу да је намера Штура погрешна и да разбија језичко заједништво Чеха и Словака које траје већ више стотина година.

Хипотезе

Прва хипотеза која ће бити подвргнута анализи је она да Антон Бернолак својом кодификацијом није имао намеру да створи услове за одређени вид словачке политичке независности (као што се то тврди у већини истраживања), већ да је хтео да култивисани западнословачки дијалекат очисти од страних утицаја (првенствено чешког) и да је на то био подстакнут духом времена, интелектуалним утицајима са запада и стањем међу Словацима у Угарској које је у том времену на језичком плану показивало знаке конфузије и неконзистентности. На овај начин је Бернолак искористио један од главних аргумената који су потврђивали тезу о чехословачком језичком јединству и претворио га у оправдање за етаблирање првог словачког књижевног језика који је за основицу имао западнословачки дијалекат. Прекидање ионако врло лабаве везе са чешким језиком и „словенском браћом“ у западном делу монархије је заправо означило и прекидање политичких веза које је у каснијим фазама само неколико пута потврђено (Штурова, Хоџовско-Хаталовска и најзад Цамбелова модификација кодификације 1903. године).

Хипотеза да су се Људовит Штур и његове колеге и саборци 1843. године одлуком да стандардни словачки језик додатно удаље од свих утицаја (а понајвише чешког) заправо декларисали као независни политички народ (ову хипотезу бране, између осталих, истакнути научници Хју Агњу и Томаш Камусела) се врло добро уклапа у нашу теорију о политичкој мотивацији за кодификацију, која је требало да постигне неколико ефеката: а) да коначно уједини словачке протестанте и католике тако што ће представници обе групе прихватити „најчистију“ форму словачког језика, б) прекине везу са чешким наслеђем и тако дефинише Словаке у Угарској као засебан идентитет в) створи предуслове за то да Словаци имају право на одређену врсту језичке, културне, а показаће се касније и политичке аутономије и г) елиминише оптужбе мађарске стране упућене Штуру, Хурбану и осталима да су панслависти.

Хипотеза која се проверава кроз више различитих методолошких система је одсуство природног развоја у процесу кодификације језика који претпоставља узрочно-последичне фазе које на крају доводе до уобличеног и уоквиреног система. У оквиру истраживања ћемо се руководити претпоставком да је кодификација одређеног језика која се одвија независно од политичког и историјског контекста само конструкт који на крају мора добити потврду од власти. Ову хипотезу савршено потврђује пример чехословачког језика који се у процесу стварања чехословачке државе користи само као појам који треба да изазове осећај заједништва на унутрашњем политичком плану, док спољашњим елементима треба да докаже постојање једног, монолитног језика који бројем говорника премашује остале који ће му представљати потенцијалне супарнике (првенствено немачки

у чехословачком контексту), упркос чињеници да се у самом тексту закона који дефинише овај језик као службени признаје постојање два одвојена језика – словачког и чешког.

Нови приступ сагледавању проблематике чехословачке језичке узајамности претпоставља хипотеза да за опстанак словачког народа и одбрану од мађаризације није било потребно кодификовање језика и раскидање врло лабавих веза са традицијом која се надовезивала на чешки језик, јер је словачка интелектуална елита (или боље речено истакнути појединци те елите, као што су били Штур и Хурбан) остала сама и свесним одвајањем од Чеха била препуштена неизвесности политичког живота у турбулентним временима кроз које су Европа и Хабзбуршка монархија (касније Аустроугарска) пролазиле средином деветнаестог века.

Чињеница да су словачки и чешки данас ближи и међусобно више разумљивији од неких, примера ради, немачких дијалекта које наткрива и окупља један књижевни језик, служи као подлога за једну од основних хипотеза на којој је засновано ово истраживање: могућност опстанка језичке заједнице Чеха и Словака која би на крају резултирала заједничким књижевним језиком који не би био само политичка нужност.

Очекивани резултати

Очекивани резултати овог истраживачког рада би требало да покажу да је увођење чехословачког језика као службеног језика у првој Чехословачкој Републици 1920. године одличан показатељ да је питање кодификације језика заправо политичко питање, посебно у контексту централне Европе у којој постоји дуга традиција важности етнолингвистичког елемента који је играо и још увек игра врло важну улогу у међуетничким и међунационалним односима. Појам „чехословачки језик“ од самог почетка своје егзистенције није јасно дефинисан; у различитим фазама је могао да означава архаични чешки језик Краљичке библије, словакизовани чешки језик тог превода и на крају, после формирања независне државе Чеха и Словака, чешки и словачки језик. Идеја заједничког књижевног језика је од краја осамдесетих година осамнаестог века па све до средине четрдесетих година деветнаестог века одиграла кључну улогу у односима интелектуалне и политичке елите оба народа, због чега је и одлука Словака да прекину са традицијом употребе чешког језика препозната не само као чисто лингвистичко питање, већ и као раскол и дефинитивно одустајање од заједничког политичког пројекта два народа.

Резултати рада би требало да покажу да је мотивација учесника тих догађаја често била заснована на политичким, националним и личним амбицијама као и анимозитетима. У тако постављеном систему је словачки као још некодификовани језик (први речник је довршен тек педесетих година 20. века) преживео и добио пуну афирмацију тек у Чехословачкој, и то као део идеје о праву на самоопредељење народа засновано на постојању сопственог књижевног језика.

План рада

У уводном делу рада изложиће се предмет истраживања, методе, хипотезе као и очекивани резултати. Кроз теоријско-методолошки оквир истраживања представиће се основне полазне позиције на основу којих ће се сагледавати проблематика кодификације језика уопште, затим основни подаци о односу чешког и словачког језика кроз историју, као и статус ова два народа и језика у оквиру Хабзбуршке монархије (и касније Аустроугарске) од средине 18. века до почетка Првог светског рата. Посебна пажња ће бити посвећена дефинисању основних појмова као што су језик, етничка група и нација у

савременој науци као претпоставка и теоријска подлога за истраживање. Анализираће се и развој идеје етнолингивстичког национализма кроз дело Ђамбатисте Викоа (1668-1744), Јохана Готфрида фон Хердера (1744-1803), Јохана Готлиба Фихтеа (1762-1814), Ернста Морица Арндта (1769-1860), Ђузепеа Мацинија (1805-1872), Ханса Кона (1891-1971), Карла Дојча (1912-1993), Еугена Лемберга (1903-1976), Холма Зундхаузена (1942-2015), Јуџина Вебера (1925-2007), Џона Армстронга (1922-2010), Филипа Волфа (1913-2001), Тулија де Маура (1932-2017), Ејнара Хаугена (1906-1994), Харалда Хармана (1946-), Џошуе Фишмана (1926-2015), Мирослава Хроха (1932-), Бенедикта Андерсона (1936-2015), Ернста Гелнера (1925-1995), Ентонија Смита (1928-2016), Ерика Хобсбома (1917-2012), Милоша Окуке (1944-) и других. Применом више различитих метода ћемо покушати да прикажемо све околности и промене у друштвима, филозофијама и политикама које су покренуле процес разбијања језичке узајамности Чеха и Словака и тако створиле подлогу за идеју о политичкој независности Словака.

У централном делу рада ће бити анализиране лингвистичке, историјске и политичке околности кодификација словачког језика у контексту времена у којем је основну препреку за потенцијалну политичку заједницу Чеха и Словака представљало питање језика. Уз анализу конкретних лингвистичких решења, подробној анализи ће бити подвргнути и односи међу актерима, историјске околности и шири контекст међуетничких односа у Хабзбуршкој монархији (касније Аустроугарској). Посебне целине ће бити посвећене анализи кључних година за проблематику језичких односа између Чеха и Словака: 1787. као години која означава прву кодификацију словачког језика и почетак процеса одвајања од чешког утицаја, 1844. у којој је заживела Штурова кодификована форма средњесловачког дијалекта, 1851. години током које су се представници словачких католика и протестаната сложили око употребе Штуровог словачког са модификацијама које ће га приближити словенским правописима, затим 1876. у којој се један од најближих Штурових сабораца, Јозеф Милослав Хурбан, враћа књижевном чешком језику у шестом броју свог зборника Њитра, 1907. години у којој је јавност у Чешкој пратила догађаје у Словачкој (масакр у месту Чернова, Апоњијеви репресивни закони), 1917. у којој је „чехословачки“ језик оживљен у сада већ чисто политичке сврхе, па све до 1920. године током које је усвојен језички закон којим је тај језик постао „официјелни“, односно „државни“ језик у првој Чехословачкој Републици.

Посебан део рада ће бити посвећен чешкој интелектуалној елити (пре свих Добровском, Јунгману и Палацком) која је оба кодификаторска подухвата словачког језика схватила као политичко одвајање Словака и прекидање традиције дуге триста година. Предмет анализе ће бити и готово потпуно одсуство било каквих контаката између Чеха и Словака после Нагодбе 1867. године којом је дефинитивно елиминисана могућност било какве аутономије Словака у оквиру Угарске. Све те околности су довеле до тога да „словачко питање“ није било важно за чешке политичке странке у последње две деценије пре Првог светског рата, са изузетком Томаша Гарика Масарика, који је, и то је хипотеза која ће бити проверена, Словаке и словачки језик видео као део чешког народа и језика.

Хипотези да су кодификације словачког језика заправо од самог почетка биле чисто политичко питање и да су то препознали и на угарској страни ће бити посвећен засебан део истраживања. Решавање питања словачког језика је Мађарима требало да покаже да Словаци не гравитирају ка било каквим федералистичким концепцијама новог уређења Хабзбуршке монархије (Аустроугарске), већ да желе права која имају остали народи у Угарском делу те државе, али у њеним оквирима и као припадници угарске нације (natio hungarica). Ова хипотеза је супротстављена готово свим тумачењима свих

кодификација језичке проблематике између Чеха и Словака што је чини врло важним сегментом нашег истраживања.

Завршни део рада, у виду закључних разматрања би требало да сумаризује резултате, покаже ефикасност употребљених метода и покаже њихову успешност реализовану кроз различите моделе анализе. Овај део истраживања би требало и да потврди главну полазну тачку целокупне анализе, дакле, утицај политике као једног од главних фактора на све процесе кодификација језика у словачкој и чешкој историји, као и то да је питање чехословачког језика и све околности које су ову појаву пратиле заправо питање које превазилази назив језика, његову норму и узус.

Методе истраживања

Применом више различитих истраживачких метода ће бити проверена валидност тврдње Бернолака, Штура, њихових сарадника и касније њихових апологета (међу којима је и Јозеф Шкултети, између осталих) да обе кодификације нису значиле одвајање од Чеха и прекидање вишевековног језичког јединства, јер оно није ни постојало, већ да су ти подухвати заправо приближили чешки и словачки језик и служили одбрани Словака и њихове културне и (касније) политичке независности од све јаче мађаризације. Биће анализирано неколико заједничких елемената (заједничка држава Чеха и Словака – Велика Моравска, хуситски покрет и наводно зближавање Чеха и Словака захваљујући том подухвату, затим утицај универзитета у Прагу и најзад, језик Краљичке библије који су словачки протестанти користили у својим црквама и школама) које су чехословакисти користили као доказ постојања узајамности, док су њихови противници те исте чињенице видели као потврду претпоставке да је веза између ова два народа била врло слаба и да су чехословакизам и чехословачки језик само конструкције без упоришта у историји.

Анализи проблема употребе кодификованог словачког језика, и то пре свега у школском систему Угарске ће бити посвећен засебан део истраживања с обзиром на то да је употреба новог словачког језика у пракси слабије истражена целина у односу на остале околности словачког језичког одвајања од Чеха. Конфузност и неконзистентност питања кодификације словачког језика (која је остала недовршен процес све до објављивања првог речника словачког језика крајем педесетих година двадесетог века) у угарском делу царства може да потврди тезу да је, парадоксално, Штуров словачки (са свим својим модификацијама) системску подршку и потврду добио тек у првој Чехословачкој Републици, и то под називом – чехословачки језик.

Засебну целину рада ће представљати истраживање које ће бити усмерено на дешавања током Првог светског рата која су отворила простор за разбијање Аустроугарске и стварање држава на ентолингвистичком принципу. Предмет анализе ће првенствено бити развој динамике односа између представника Чеха и Словака, одредбе два договора која су потписали представници чешке и словачке емиграције у Сједињеним Америчким Државама у Кливленду (1915) и Питсбургу (1918) а које су се дефинисале језичко питање у новој држави, као и поновно појављивање чехословачког језика у другој половини 1917. године као чисто политичког елемента који је требало да потврди постојање чехословачког народа и његове бројчане супериорности у односу на остале етничке групе и народе у држави која је тек требало да буде створена.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је кандидат **мастер Марко Стојановић** подобан за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области **историја словачког језика, политичка и културна историја Словака, језичка политика, социолингвистика.**

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **др Далибор Соколовић, доцент** подобан за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата **мастера Марка Стојановића** и предложене теме докторске дисертације

„Чехословачки језик – пример утицаја политике на језичку ситуацију"

а да се за ментора именује **др Далибор Соколовић, доцент на Катедри за славистику** Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Јаромир Линда, ванредни професор
   (председник Комисије)

2. др Корнелија Ичин, редовни професор

3. Јасна Ухларик, доцент